

ΕΠΙΛΕΓΕΙΣΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ



Τα γραφεία David Chipperfield Architects του Βερολίνου και Αλέξανδρου Τομπάζη επελέγησαν ομόφωνα στον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο των Αθηνών από τη διεθνή κριτική επιτροπή. Η πρόταση παρουσιάστηκε παρουσία του πρωθυπουργού της Ελλάδας, Κυριάκου Μητσοτάκη.

Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο στεγάζει μια από τις σημαντικότερες συλλογές προϊστορικής και αρχαίας ελληνικής τέχνης παγκοσμίως. Το αρχικό νεοκλασικό κτήριο των Ludwig Lange και Ernst Ziller χρονολογείται από το 1866-1874 και απέκτησε διάφορες προσθήκες στα χρόνια που ακολούθησαν. Με την αναβάθμιση και επέκτασή του το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο θα εκσυγχρονιστεί ώστε να γίνει ένας χώρος ανοικτός που θα ανταποκρίνεται σε σύγχρονα πρότυπα ποιότητας και βιωσιμότητας. Η αναγέννηση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, που αποτελεί έναν ισχυρό δεσμό μεταξύ των σύγχρονων Ελλήνων και της πολιτιστικής τους κληρονομιάς, συμβολίζει επίσης την ενδυνάμωση της Ελληνικής πολιτιστικής προσφοράς προς τους διεθνείς επισκέπτες μετά από μία χρονιά που σημείωσε ρεκόρ αφίξεων ξένων τουριστών στη χώρα.

Η πρόταση εμπνεύστηκε από την ουσία του αρχικού σχεδιασμού του Lange – μια ρομαντική ιδέα, επηρεασμένη από τον φιλελληνισμό της εποχής, για ένα αστικό τοπίο με εκτενείς ανοικτούς χώρους μέσα στον πυκνό αστικό ιστό – και χρησιμοποίησε το εμβληματικό κτήριο ως αφετηρία για το σχεδιασμό, πλαισιώνοντάς το με έναν ρομαντικών αναφορών κήπο. Η βάση του υφιστάμενου κτηρίου επεκτείνεται μέχρι το δρόμο, δημιουργώντας ένα νέο υπόβαθρο για το ιστορικό τοπόσημο, και προσθέτει δύο επίπεδα υπόσκαφων εκθεσιακών χώρων. Με μία κίνηση δημιουργούνται πρόσθετος χώρος 20.000 τ.μ. και ένα πάρκο με πλούσια βλάστηση στην οροφή τους, προσβάσιμο σε όλους. Σεβόμενη την ιστορική αξία του κτηρίου, η νέα επέκταση δεν φιλοδοξεί να ανταγωνιστεί την υφιστάμενη αρχιτεκτονική, αλλά να δημιουργήσει ένα αρμονικό σύνολο χώρων που θα ισορροπεί μεταξύ του παλιού και του νέου.

Ο σχεδιασμός ακολουθεί την υπάρχουσα τοπογραφία: ένα επιβλητικό νεοκλασικό κτήριο μπροστά σε μία εκτενή, πράσινη πλατεία. Η επέκταση θα στεγάσει τις βασικές δημόσιες λειτουργίες του Μουσείου – έκδοση εισιτηρίων, πωλητήριο, εστιατόριο, αμφιθέατρο καθώς και νέους χώρους για μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις- που οργανώνονται συμμετρικά αντλώντας από την ιστορική αρχιτεκτονική. Η κύρια είσοδος μεταφέρεται μπροστά, στο επίπεδο του δρόμου, ενισχύοντας τη σχέση του Μουσείου με την πόλη. Με μια νέα όψη το Μουσείο συνδιαλέγεται ανοιχτά με το αστικό περιβάλλον, επιτρέποντας στους περαστικούς οπτική επαφή με τους νέους εκθεσιακούς χώρους.

Εισερχόμενος στο Μουσείο ο επισκέπτης ακολουθεί μια πορεία ενός συνεχούς, ροϊκού, εκθεσιακού χώρου που διατρέχει τα δύο επίπεδα του νέου κτηρίου και οδηγείται τελικά στο νεοκλασικό κτήριο. Ένα λιτό αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο καθαρών όγκων, οι διαγώνιες οπτικές φυγές και οι τοίχοι που κατασκευάζονται από rammed-earth (συμπιεσμένο χώμα) δημιουργούν μια αντίθεση με τους ιστορικούς χώρους. Μαζί με ένα παιχνίδι ακριβείας φωτός και σιάς, δημιουργούν μια δραματική αίσθηση στον υπόσκαφο χώρο, ένα ευαίσθητο υπόβαθρο για τα αντικείμενα και τα γλυπτά της συλλογής που θα εκτεθούν σε αυτόν.

Ο κήπος του Μουσείου θα προσφέρει ένα δροσερό, ήσυχο, δημόσιο χώρο, υπερυψωμένο σε σχέση με την πολύβοη δραστηριότητα της πόλης. Ο περιβάλλον χώρος, που μελετήθηκε από το γραφείο των Βέλγων αρχιτεκτόνων τοπίου, Wirtz International, είναι πλούσιος σε υφές. Η διάταξη των νέων χαμηλών όγκων επιτρέπει τη φύτευση εμβληματικών δένδρων στην οροφή τους. Διαμορφωμένα πλατώματα και μονοπάτια στρωμένα με χαλίκι, εκτάσεις με γρασίδι, συστάδες πεύκων και κουκουναριών, αιθαλείς αριές και μορφοποιημένη θαμνοειδής βλάστηση αποτελούν αναφορές στα πάρκα του 19ου αιώνα. Το πάρκο είναι προσβάσιμο από όλες τις κατευθύνσεις, ενώ μια εσωτερική, υποβαθμισμένη, αυλή στην καρδιά του συγκροτήματος ενοποιεί το παλιό και το νέο, δημιουργώντας έναν ευχάριστο χώρο για τους επισκέπτες του Μουσείου και τους κατοίκους της πόλης.



Διαγωνισμός
Κύριος του έργου
Αρχιτεκτονική μελέτη

2022
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
David Chipperfield Architects, Βερολίνο, Γραφείο Μελετών
Αλέξανδρου Ν. Τομπάζη, Wirtz International Αρχιτέκτονες
Τοπίου, Werner Sobek, wh-p Ingenieure

Competition
Contracting authority
Architects

2022
Ministry of Culture and Sports
David Chipperfield Architects Berlin, Tombazis & Associates
Architects, Wirtz International Landscape Architects, Werner
Sobek, wh-p Ingenieure

<https://davidchipperfield.com/>
<https://www.tombazis.com/en/>
<https://wirtznv.com/>
<https://www.wernersobek.com/>
<https://wh-p.de/en/>



Βιωσιμότητα

Η στρατηγική αιεφορίας υποστηρίζεται σε δύο διαφορετικές κατευθύνσεις: το νέο παράρτημα του Μουσείου ως αρχιτεκτονική υψηλής μάζας, χαμηλής ενέργειας, ενισχυμένο με πράσινο και δημόσιες υποδομές και ένα ιστορικό Μουσείο που αναζωογονείται και αναβαθμίζεται ήπια όσον αφορά τη χρήση ενέργειας, αξιοποιώντας το φυσικό κλίμα όπου είναι δυνατόν.

Ο σχεδιασμός αναδεικνύει το υπάρχον κτήριο του Μουσείου έτσι ώστε να μπορεί να παραμείνει ένα σαφές αστικό τοπόσημο, το οποίο διαιωνίζει την ουσία και τη σπουδαιότητα του κτηρίου – σημαντικός παράγοντας για την κοινωνική βιωσιμότητα του συνόλου. Ο εκτεταμένος κήπος στο δώμα ενισχύει το οικοσύστημα της πόλης, με τη νέα βλάστηση, τη σκιά και τη φυσική ψύξη στην ευρύτερη περιοχή. Ενισχύεται με αυτό τον τρόπο το αστικό μικροκλίμα και μειώνονται οι επιδράσεις των αστικών θερμικών νησίδων, κάτι που είναι επιτακτική ανάγκη στο κέντρο της πόλης. Ο ενσωματωμένος άνθρακας μειώνεται με τη χρήση rammed earth, ενισχυμένο συμπιεσμένο χώμα (πηλός), η οποία έχει το πρόσθετο πλεονέκτημα του φυσικού ελέγχου της υγρασίας στους εκθεσιακούς χώρους. Οι πυρήνες της κατασκευής που υποστηρίζουν τη δομή της οροφής δημιουργούν μεγάλα φρεάτια που επιτρέπουν στα ψηλά δέντρα να ριζώσουν και να αναπτυχθούν.

Μέσα στο μουσείο, μια νέα υποδομή ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων θα κάνει το υπάρχον κτήριο πιο αποτελεσματικό, με μια στρατηγική υβριδικού αερισμού που συνδυάζει μηχανικό και φυσικό αερισμό, ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες. Τα μηχανικά συστήματα θα αντλούν ενέργεια από ένα εναλλακτικό ηλεκτρικό σύστημα και ανανεώσιμων πηγών, επιτρέποντας μια ανάπτυξη χωρίς ορυκτά καύσιμα.

Αρχιτεκτονική τοπίου

Ο σχεδιασμός του τοπίου βασίζεται σε μια παράδοση ρομαντικών πάρκων από τον δέκατο ένατο αιώνα.

Αυτά τα πάρκα συχνά περιέβαλλαν κτήρια νεοκλασικών μουσείων σε ευρωπαϊκές πόλεις. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ωστόσο, ο σχεδιασμός παίρνει τη μορφή ενός μεγάλου κήπου στο δώμα της επέκτασης που εκμεταλλεύεται έξυπνα τη φυσική κλίση του εδάφους, που υποδηλώνεται με τους δύο κατηφορικούς δρόμους και στις δύο πλευρές του και που επιτρέπουν στο πάρκο να υψωθεί ήπια πάνω από την πολυσύχναστη ζωή του κεντρικού δρόμου της Αθήνας.

Το πάρκο δημιουργεί ένα καταπράσινο καταφύγιο, μια όαση στην πολυσύχναστη πόλη. Τα βασικά στοιχεία της γλώσσας των πάρκων του δέκατου ένατου αιώνα που επανεξετάζονται περιλαμβάνουν τους ανοιχτούς χώρους με χαμηλό πράσινο, την οργανική διάταξη των μονοπατιών και την ομαδοποιημένη τοποθέτηση μεγάλων δέντρων και θάμνων. Συνδυάζει με εναλλαγές, ποικιλία από γκαζόν και ανοιχτούς χώρους και πυκνοφυτεμένες ζώνες με μεσογειακά και ανθεκτικά στην ξηρασία φυτά.

Καμπυλόγραμμες διαδρομές και ράμπες συνδέουν τους ανοιχτούς χώρους σε διαφορετικά επίπεδα, αποκαλύπτοντας προοπτικές και διαγώνιες συνδέσεις. Προς τον κεντρικό άξονα, στη θέση της εσωτερικής αυλής, τα νέα στοιχεία του τοπίου αντικατοπτρίζουν τη συμμετρική τάξη του νεοκλασικού κτηρίου, ενώ πλευρικά το πάρκο μεταμορφώνεται με την οργανική ρευστότητα ενός ρομαντικού τοπίου.

David Chipperfield Architects

Τα τελευταία 35 χρόνια το γραφείο David Chipperfield Architects ασχολήθηκε με έργα μουσείων σε πάνω από 25 τόπους και τέσσερις ηπείρους του πλανήτη. Η ενασχόλησή του περιλαμβάνει διαφορετικής κλίμακας και περιεχομένου έργα, από μελέτες γενικής διάταξης, όπως π.χ. για την έκταση της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO στο Νησί των Μουσείων στο Βερολίνο και το Minneapolis Institute of Art, μέχρι τον σχεδιασμό επιμέρους εκθέσεων.

Το γραφείο David Chipperfield έχει αναλάβει μελέτες μουσείων διαφόρων τυπολογιών καθ' όλες τις φάσεις

της ανάπτυξής τους, από το σχεδιασμό κτηρίων για νέους φορείς, όπως Turner Contemporary στο Margate, Herworth Wakefield στο Yorkshire, Museo Jumex στην πόλη του Μεξικού και το βραβευμένο με το βραβείο Stirling Μουσείο Σύγχρονης Λογοτεχνίας στο Marbach, μέχρι την αναβίωση καταξιωμένων μουσείων όπως το Minneapolis Institute of Art στη Μινεσότα, Royal Academy of Arts στο Λονδίνο, ένα νέο κτήριο για το Kunsthaus Zurich και την πρόσφατα ολοκληρωμένη ανακαίνιση της Nationalgalerie του Mies van der Rohe στο Βερολίνο. Η ενασχόληση σε βάθος του γραφείου με τον πολιτιστικό τομέα έχει οδηγήσει σε μια εκτεταμένη ειδική τεχνογνωσία και εξειδίκευση σε όλους τους τομείς του σχεδιασμού, της οργάνωσης και της λειτουργίας μουσείων. Δουλεύοντας με διάφορους φορείς παγκοσμίως το γραφείο συμμετείχε στις μεγάλες εξελίξεις που έλαβαν χώρα τις τελευταίες δεκαετίες καθώς ο ρόλος των μουσείων και δημοσίων πολιτιστικών ιδρυμάτων στη σύγχρονη κοινωνία αλλάζει.

Από την ίδρυσή του στο Λονδίνο το 1985 το γραφείο David Chipperfield Architects έχει βραβευθεί σε πολλούς διεθνείς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και έχει υλοποιήσει πάνω από 100 έργα σε όλο τον κόσμο. Το εύρος των μελετών του γραφείου περιλαμβάνει έργα πολιτιστικά, οικιστικά, εμπορικά και κτήρια εκπαίδευσης, καθώς και αστικές πολεοδομικές μελέτες και έργα υποδομών. Η εργογραφία των David Chipperfield Architects περιλαμβάνει τόσο μουσεία και γκαλερί για ιδιωτικές συλλογές, όπως το Μουσείο Jumex στην πόλη του Μεξικού, όσο και για δημόσιους φορείς όπως η ανακαίνιση του Νέου Μουσείου (Neues Museum) στο Βερολίνο και η επέκταση του Μουσείου Τέχνης (Kunsthaus) της Ζυρίχης. Τα τέσσερα γραφεία στο Λονδίνο, το Βερολίνο, το Μιλάνο και την Σαγκάη συνεισφέρουν στην παραγωγή μιας πλούσιας εργογραφίας, μοιραζόμενα κοινούς στόχους και μία συνεργατική δέσμευση για την δημιουργία Αρχιτεκτονικής.

Το γραφείο David Chipperfield στο Βερολίνο ιδρύθηκε το 1998, μετά τη διάκριση στο διαγωνισμό για την ανακαίνιση του Νέου Μουσείου (Neues Museum) στο 'Νησί των Μουσείων' της πόλης του Βερολίνου. Τα τελευταία 25 χρόνια το γραφείο του Βερολίνου αναπτύσσεται συνεχώς και σήμερα εκπονεί περισσότερες από 30 μελέτες για έργα σε όλο τον κόσμο. Με δυναμικό 140 ατόμων από 20 χώρες και 18 διαφορετικές γλώσσες το γραφείο του Βερολίνου αποτελεί ένα δυνατό πολυπολιτισμικό περιβάλλον.

Η δουλειά του γραφείου χαρακτηρίζεται από την έμφαση στην κεντρική ιδέα και την σημασία στη λεπτομέρεια του κάθε έργου, μια ασίγηστη προσήλωση στην διαρκή επεξεργασία των ιδεών μέχρι το αποτέλεσμα να διακρίνεται για την συνέπειά του αρχιτεκτονικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και πνευματικά δημιουργώντας ένα ενιαίο σύνολο.

Οι David Chipperfield Architects έχουν βραβευθεί και λάβει μνεία για αριστεία σε πάνω από 100 διεθνείς διαγωνισμούς και βραβεία, όπως το βραβείο RIBA Stirling για το Μουσείο Σύγχρονης Λογοτεχνίας στο Marbach της Γερμανίας και τα βραβεία Mies van der Rohe (Ευρωπαϊκό Βραβείο Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής) και Deutscher Architekturpreis (Γερμανικό Βραβείο Αρχιτεκτονικής) για το Νέο Μουσείο στο Βερολίνο.

Γραφείο Μελετών Αλέξανδρου Γ. Τομπάζη Α.Ε.

Το Γραφείο Μελετών Αλέξανδρου Ν. Τομπάζη ιδρύθηκε το 1963 από τον Αλέξανδρο Τομπάζη. Στα 60 χρόνια της λειτουργίας του έχει εκπονήσει μελέτες έργων σχεδόν κάθε τυπολογίας και κλίμακας. Η δραστηριότητά του επεκτάθηκε πέραν του Ελλαδικού χώρου στην Πορτογαλία, τις Κάτω Χώρες, την Ουκρανία, τα Βαλκάνια, την Κύπρο, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Ομάν. Το έργο του γραφείου συνεχίζουν σήμερα σε δεύτερη γενιά οι συνεργάτες του Αλέξανδρου Τομπάζη.

Το γραφείο υπήρξε πρωτοπόρο στην εφαρμογή του βιοκλιματικού σχεδιασμού με τις πρώτες «ηλιακές» κατοικίες που μελέτησε όταν ακόμα ο όρος ήταν άγνωστη έννοια στην Ελλάδα. Έκτοτε στο γραφείο ο βιοκλιματικός σχεδιασμός επεκτάθηκε και εφαρμόστηκε σε πολλές διαφορετικές τυπολογίες κτηρίων, συχνά στα πλαίσια ερευνητικών προγραμμάτων, και σήμερα αποτελεί βασική σχεδιαστική παράμετρο της αρχιτεκτονικής δημιουργίας.

Παραφράζοντας τη γνωστή ρήση του Mies van der Rohe, ο Αλέξανδρος Τομπάζης υποστήριξε ότι «το λιγότερο είναι πιο ωραίο». Η λέξη «λιγότερο» δεν σημαίνει κατ' ανάγκη το λίγο, αλλά μια ενσυνείδητη απόφαση

για το τι είναι απαραίτητο στην κάθε περίπτωση. Αυτή η οικονομία (μέσων, πόρων, ενέργειας, ακόμα και αισθητικής), πιστεύει ότι προσφέρει μια εσωτερική ομορφιά στο τελικό αποτέλεσμα. Κάθε έργο λοιπόν είναι προϊόν μιας ολιστικής σχεδιαστικής προσέγγισης που αντλεί έμπνευση από τα πολλά επιμέρους στοιχεία που συνθέτουν την αρχιτεκτονική: την ιστορία και τον πολιτισμό, τα κοινωνικά δεδομένα και τους συμβολισμούς, τη λειτουργία, τον τόπο, το χρόνο και το κλίμα, τη βιωσιμότητα, τους νόμους της φυσικής, αλλά και το κόστος και την ανταποδοτικότητα.

Από τα πρώτα του χρόνια μέχρι και σήμερα το γραφείο συμμετέχει συστηματικά σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Αρκετά από τα έργα που αναλαμβάνει είναι αποτέλεσμα διακρίσεων σε διαγωνισμούς.

Στην πορεία του το Γραφείο Τομπάζη ασχολήθηκε με τη μελέτη διαφόρων μουσείων, όπως η ανακαίνιση

και επέκταση των Αρχαιολογικών Μουσείων Δελφών και Ηρακλείου Κρήτης και τιμήθηκε με βραβεία σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς (α' βραβείο για το Αρχαιολογικό Μουσείο της Βεργίνας, γ' βραβείο για το

Νέο Μουσείο της Ακρόπολης). Στο παρελθόν συντόνισε και έλαβε μέρος σε διάφορα έργα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την βιοκλιματική και ενεργειακή αναβάθμιση κτηρίων μουσείων (με έμφαση στα αρχαιολογικά μουσεία) στα πλαίσια των προγραμμάτων JOULE III, SAVE II και ENERGIE. Έχει μεγάλη εμπειρία σε διεθνείς συνεργασίες για την εκπόνηση μελετών στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Wirtz International Landscape Architects

Το γραφείο Wirtz International NV είναι ένα γραφείο αρχιτεκτονικής τοπίου με οικογενειακή παράδοση και έδρα στο Schoten, στα βόρεια της Αμβέρσας του Βελγίου. Το 1989 αποσχίστηκε από την Wirtz Landscape Architecture NV που ιδρύθηκε από τον Jacques Wirtz το 1956, προκειμένου να αυτονομηθεί ο κλάδος των μελετών από την κατασκευαστική εταιρεία. Από το 2011 και οι δύο εταιρείες διοικούνται από τους αδελφούς Martin και Peter Wirtz. Μία νέα θυγατρική εταιρεία ιδρύθηκε το 2021 στο Αμβούργο, για να ανταποκριθεί στην πληθώρα των έργων που αναλαμβάνει το γραφείο στη Γερμανία. Η συνύπαρξη της μελετητικής και κατασκευαστικής δραστηριότητας αποτελεί αφετηρία έμπνευσης για το έργο της Wirtz International.

Με βαθιά γνώση των φυτών, του εδάφους, αλλά και των υλικών του περιβάλλοντος χώρου το γραφείο δημιουργεί έργα με ρεαλιστικές προοπτικές που αντλούν έμπνευση από την ίδια την φύτευση ως κεντρική ιδέα. Μια στυλιστική ελευθερία, χαρακτηριστική του Βέλγικου εκλεκτικισμού, και μια βαθιά ιστορική γνώση αποτελούν επιπλέον γόνιμο έδαφος για

πειραματισμό και την ανάπτυξη μιας φορμαλιστικής γλώσσας. Το γραφείο έχει σχεδιάσει πολλά δημόσια και ιδιωτικά πάρκα και κήπους σε πολλές χώρες, όπως τα Carrousel Gardens στο Παρίσι, Boulevard Albert II στις Βρυξέλλες, Jubilee Park στο Λονδίνο, Alnwick Garden στο Northumberland του Ηνωμένου Βασιλείου, Wood Wharf στο Λονδίνο, Kunsthaus στη Ζυρίχη, Warsaw Spire στη Βαρσοβία, The Shida Garden στους βοτανικούς κήπους στο Σικάγο, καθώς και πληθώρα άλλων ιδιωτικών και εταιρικών κήπων.

